Iurac

El **iurac** o **nenets** (autònim: ненэцяʼ вада) és la llengua parlada pel poble nenets del nord de Rússia. Pertany al grup de les llengües samoiedes que forma part de la família de les llengües uràliques amb les llengües ugrofineses. Consta de dos grans dialectes: el iurac de la tundra, el que té més nombre de parlants, i el iurac del bosc, amb poca intel·ligibilitat mútua. Actualment alguns lingüistes consideren que aquests dos dialectes són llengües independents i que, per tant, el nenets o iurac és una família lingüística.

Nenets, iurac

ненэцяʼ вада

Tipus	llengua, llengua viva i llengua definitivament amenaçada
Parlants	
Parlants nadius	21.926 (2010)
Parlat a	Nenètsia, Iamàlia, Territori de Krasnoiarsk, república de Komi
Oficial a	Nenètsia i Iamàlia
Autòcton de	província d'Arkhànguelsk, República de Komi, territori de Krasnoiarsk, Nenètsia, Ossètia del Nord - Alània i Iamàlia
Classificació lingüística	
	Llengües uralianes llengües samoiedes llengües samoiedes del nord
Característiques	
Sistema d'escriptura	alfabet ciríl·lic i alfabet iurac
Nivell de vulnerabilitat	3 en perill
Codis	
ISO 639-3	yrk (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=yrk)
Glottolog	nene1249 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/nene1249)
Ethnologue.com	yrk (http://www.ethnologue.com/language/yrk)
IETF	yrk

Contingut

- **Distribució geogràfica**
- **Fonologia**
  - Vocals
  - Consonants
- **Ortografia**
- **Literatura**
- **Enllaços externs**

Distribució geogràfica

El nenets és parlat per 27.273 persones, de les quals 26.730 són parlants nadius. És parlat a la zona més septentrional de Rússia inclosa Nenètsia i Iamàlia, el Territori de Krasnoiarsk, la República de Komi, i les zones més orientals de la Província de Múrmansk a la península de Kola.

Fonologia

El nenets té una estructura sil·làbica CV(C). En altres paraules, una síl·laba pot contenir una consonant inicial, una vocal mitjana i una consonant final opcional. Com a exemple, *ya* ("terra"), *wada* ("paraula"), i *ŋarka* ("gran"). Les schwa o vocals reduïdes poden aparèixer sovint com a lligams al final de les consonants. Encara que la llengua no permet tècnicament començar les síl·labes amb vocals, en la pràctica passa en els dialectes occidentals, e.g. occidental *arka* ("gran") contra el central *ŋarka*.

L'estructura sil·làbica és força consistent en tots els dialectes. No hi ha vocals llargues o diftongs, no hi ha grups de consonants inicials o finals, ni mitjans que continguen més de dues consonants.

Vocals

Schwa	ə				
Reduïdes	ø				
Planes	a	e	i	o	u
Estirades	iː	uː	æ		

Alguns dialectes occidentals confonen *æ*, substituint *e*.

Consonants

Sordes	k	kʲ / c	p	pʲ	t	tʲ / ƫ
Sonores	g	gʲ / ɟ	b	bʲ	d	dʲ
Fricatives	s	sʲ / ɕ	ʒ	ʒʲ / ʑ	ʦ	ʦʲ / ʨ
Nasals	m	mʲ	n	nʲ / ɲ	ŋ	
Líquides	l	lʲ / ʎ	r	rʲ		
Semi-vocals	h	hʲ / ç	w	j	ʔ	

La marca ⟨ʲ⟩ indica palatalització, o un moviment vers l'articulació palatal principal o bé secundària.

Ortografia

El nenets s'escriu en una forma adaptada de l'alfabet ciríl·lic, incorporant les lletres suplementàries Ӈ, ', i ".

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	
а	бе	ве	ге	де	е	ё
З з	И и	Й й	й й	К к	Л л	
зе	и	й		ка	ел	ем
Ӈ ӈ	О о	П п	Р р	С с	Т т	
еӈ	о	пе	ер	ес	те	у
Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ	Ъ ъ	
ха	це	че	ша	ща	ъ	ы
Ь ь	Э э	Ю ю	Я я	'	"	
ь	э	ю	я			

Literatura

Els primers estudis sobre la seva llengua foren el diccionari comparatiu de P. S. Pallas (*Linguarum totius orbis vocabularia comparativa*, 1787--89). La primera gramàtica nenets (*Grammatik der samojedischen Sprachen*, 1854) i el primer diccionari (*Wörterverzeichnis aus den samojedischen Sprachen*, 1855) publicats per Matthias Castrén, i també contenen material sobre els enets. A. J. Joki publicà un petit diccionari sobre les parles samoiedes del nord el 1956 (*Kleinere Wörterverzeichnisse aus dem Jurak-, Jenissei- und Tawgi-Samojedischen*).

Del nenets s'ha publicat darrerament un llibre de pronunciació *Jadei vad*a (Nou Món), un abecedari, un llibre d'aritmètica i glossaris escolars, així com escrits polítics i traduccions del rus. Fins fa poc s'han publicat només alguns llibres de text i petites obres de ficció. Els autors nenets més coneguts són Tyko Vylka (1886-1960), A. A. Pyrerko (1905-1941), Ivan Istomin (1917) Leonid Lepstui (1932), poeta i narrador de Iamal, i Vassili Ledkov (1933). L'únic diari en nenets, *Nyaryana Ngyrm* (El Nord Roig), es publica a Salekhard, capital de Iamàlia. Malauradament, la quantitat de literatura publicada en nenets és mínima al costat de la gran publicació de treballs en rus.

Enllaços externs

- Glossari nenets del bosc-anglès (http://www.webcitation.org/query?id=1256456620451887&url=www.geocities.com/Vienna/3259/fnen-eng.html)
- Ethnologue report (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=yrk)

Llengües samoiedes	
Septentrionals	Nganassan | Nenets o Iurac (Bosc, Tundra) | Enets | Iurats †
Meridionals	Kamassià † | Karagas † | Koibal † | Mator † | Selkup | Soiot † | Taigi †